Gemeente
Geertruidenberg

16.0042018

Raadsvoorstel

Aan	: Raad van Geertruidenberg
Raadsvergadering	: 26 mei 2016
Agendanummer	: 10
Datum collegebesluit	: 12 april 2016
Onderwerp	: Herstel vestingwallen

0. Samenvatting

Op verzoek van de raad is onderzoek gedaan naar de mogelijkheden tot herstel van de vestingwallen. Op basis van enkele varianten dient te worden gekomen tot een keuze met daaraan gekoppeld een maatregelenpakket.

1. Aanleiding

Door onderhoud, weersinvloeden en tijd veranderen door de jaren heen de profielen van de vestingwallen van Geertruidenberg. De onderhoudswerkzaamheden, die plaatsvinden op de vestingwallen zijn het maaien van de wallen en het onderhouden van de bomen. In de onderhoudsbestekken staan afspraken over de maximale toegestane insporing (aantasting van de bodemstructuur).

Uw gemeenteraad heeft ons gevraagd in beeld te brengen wat er moet gebeuren om de vestingwerken te herstellen, wat de kosten hiervan zijn en of er subsidiemogelijkheden zijn.

Aan Anteagroup te Oosterhout hebben wij gevraagd de mogelijkheden tot herstel van de vestingwallen in kaart te brengen zodanig dat sprake is van herstel naar een in goede staat verkerend openbaar gebied van de vestingwallen, waarbij de historie duidelijk herkenbaar is en blijft.

2. Motivering

De huidige problemen, die de slechte staat van de vestingwallen kenmerken, hebben betrekking op vier aspecten:

a. de technische staat: verzakkingen, instabiliteit, slechte beschoeiing, kale plekken en wegzakkende bestrating van kruisende infrastructuur;
b. het onderhoudsbeeld wordt als extensief ervaren (als gevolg van het mindere onderhoud ziet het er rommelig uit): brandnetelgroei op grote schaal, spoorvorming en een onderontwikkelde zodenlaag (weinig aanwezig en/of slechte kwaliteit van gras);
c. de slechte staat van de wandelpaden en de slechte toegankelijkheid voor de mindervaliden;
d. de als matig ervaren cultuurhistorische uitstraling: herkenbaarheid en beleving van de geschiedenis van de vestingwallen.

Daarbij heeft Anteagroup 3 varianten uitgewerkt:

a. technisch herstel: oplossen van storende en/of onveilige situatie(s), waarbij het oplossen van het probleem op korte termijn grotere problemen of hogere kosten op de lange termijn voorkomt;
b. recreatief herstel: de toegankelijkheid verbeteren, ook voor mindervaliden, waardoor de vestingwallen beter functioneren op het gebied van recreatie;
c. historisch herstel: het binnen de mogelijkheden reconstrueren van de wallen volgens het principe zoals dat in de tijd van de aanleg gehanteerd werd met als doel de herkenbaarheid en de beleving van de geschiedenis te bevorderen.

Ad a
De variant "Technisch herstel" is gericht op het realiseren van toekomstbestendige vestingwallen daar waar het gaat om stabiliteit en verkeersveiligheid. In deze variant worden de volgende maatregelen getroffen:

- schade op taluds wordt hersteld en deze worden opnieuw ingezaaid;
- om de grondlichamen te stabiliseren worden beschoeiingen en onderwatertaluds aangebracht;
- bij het bastion Kloosterstraat wordt een voorberm aangebracht;
- de technische staat van de kruisende infrastructuur wordt verbeterd:
    - het voet- / fietspad in het verlengde van de Zoutmanstraat wordt herstraat;
    - het hekwerk langs het voet- / fietspad in het verlengde van de Zoutmanstraat wordt herplaatst
    - delen van het trottoir aan de Stadsweg worden herstraat.

De uitvoeringskosten van deze variant worden geraamd op € 775.000. Verder dient in deze variant rekening te worden gehouden met een extra kostenpost van € 100.000 vanwege de noodzaak tot het verwijderen van de bagger in de grachten.

Ad b
De variant "Recreatief herstel" is gericht op het creëren van een goed toegankelijk gebied , ook voor mindervaliden. Hierdoor functioneren de vestingwallen beter op het gebied van de recreatie.
Aanvullend op het maatregelenpakket van variant 1 worden:

- de paden opgeschoond;
- de wandelpaden deels van een nieuwe bovenlaag voorzien;
- op de paden deels een nieuwe onder- en bovenlaag aangebracht;
- de traptreden en kantopsluitingen herplaatst.

De uitvoeringskosten van deze variant worden geraamd op € 895.000.

Ad c
De variant "Historisch herstel" is gericht op het verbeteren van de cultuurhistorische herkenbaarheid van de vestingwallen en de beleving van de geschiedenis ervan.
Aanvullend op het maatregelenpakket van de varianten 1 en 2 worden:

- de wallen en bastions geherprofileerd;
- de specifieke opbouw van de details van het profiel teruggebracht;
- de bomen op de wallen en de bastions aan de stadszijde gerooid;
- het principe van het glacis en de verdekte weg (flauw aflopend talud in het vestingwerk dat vanaf de wal of de gedekte weg met vuur kan worden bestreken) herkenbaar gemaakt;
- uitbreidingen van de gracht voorgestaan om de (historische) vorm van de vesting ter plaatse van de Stadsweg te herstellen.

De uitvoeringskosten van deze variant worden geraamd op € 1.240.000.

Toeristische visie
In december 2015 nam de gemeenteraad de nieuwe visie op toerisme aan. In deze toeristische visie wordt Geertruidenberg gepositioneerd als 'Geertruidenberg: vestingstad aan de Biesbosch'. In de beoordeling van de drie hierboven genoemde varianten is het daarmee ook van belang te kijken naar de toeristische functionaliteit van de vestingwerken. De vestingwallen moeten een visitekaartje zijn voor Geertruidenberg. In de huidige situatie moeten we concluderen dat dit niet in voldoende mate het geval is en we dus moeten streven naar verbetering van de vestingwerken.

Keuze uit varianten
Zoals uit het rapport van Anteagroup kan worden afgeleid zijn de kosten van alle varianten gericht op het herstel van de vestingwallen hoog. Een vergelijking van de varianten laat zien dat de maatregelen, zoals opgenomen in de variant "Recreatief herstel" het best voldoet aan het gewenste resultaat. Deze variant zorgt voor herstel van de vestingwerken en geeft daarnaast een impuls voor het toerisme door het aanpakken van de basisvoorzieningen op de wallen, zoals de wandelpaden. Variant drie gaat een stap verder, maar wijzigt ook een aantal zaken aan de huidige vestingwerken die door de jaren heen zijn ontstaan. In aanvulling op bovenvermelde maatregelen zijn vergaande ingrepen alsdan gewenst. Hierbij moet worden gedacht aan het aanbrengen van een nieuw grondlichaam aan de noordzijde langs het wandelpad en het verwijderen van de Stadsweg (is van oudsher geen ingang van de vesting).

Sparen
Alle varianten gaan uit van een fors te investeren bedrag in de vestingwerken. Wij stellen u dan ook voor om voor de kosten van het herstel vestingwerken te sparen. Bij de discussies over de het rekeningresultaat en/of de Kadernota/begroting 2017 kunnen deze kosten onderdeel uitmaken van de integrale afweging en zou er voor kunnen worden gekozen deze gelden in een hiervoor in te stellen bestemmingsreserve te storten.
Op basis van een nog op te stellen plan van aanpak kan vervolgens worden gekomen tot het toevoegen van bedragen aan deze reserve en tot een gefaseerde aanpak van de betreffende maatregelen.
Daarnaast is het van belang een post in de begroting op te nemen, die kan gaan voorzien in de dekking van de noodzakelijke onderhoudskosten. Vanzelfsprekend dienen deze jaarlijks te worden bepaald en vastgesteld.

Wandelpaden
Voor de korte termijn is reeds een bedrag beschikbaar (uit het regulier budget wegenonderhoud) van afgerond € 80.000 voor het herstel van de paden aan de noordzijde van de wallen. De uitvoering hiervan is voorzien in 2016. Ook de paden aan de zuidzijde van de wallen zijn in slechte staat. Wij stellen u daarom voor deze werkzaamheden in één keer mee te nemen en hiervoor middelen beschikbaar te stellen.
De totale kosten, die hiermee zijn gemoeid, bedragen afgerond € 156.000. Wij stellen voor het restant van

€ 76.000 euro te dekken uit het overschot van het resultaat van de jaarrekening. Met het opknappen van de wandelpaden kijken we of er vanuit toeristisch oogpunt meekoppelkansen zijn die gelijktijdig bij de uitvoering meegenomen kunnen worden.

Onderhoud
Gelijktijdig met de keuze om te komen tot een (gefaseerd) herstel van de vestingwallen is het noodzakelijk een standpunt in te nemen over de te volgen strategie voor wat betreft het onderhoud. Het onderhoud in de huidige situatie met groot materieel achten wij onwenselijk.
Daarbij dient een onderscheid te worden gemaakt tussen de stadszijde van de vesting en de overgangszone van binnen de vesting naar daarbuiten. De binnenzijde noopt tot een intensiever onderhoud en de overgangszone (valt samen met de huidige boomstructuren) tot een meer extensievere onderhoudsvorm. Primair is van belang om de belasting van de ondergrond te minimaliseren en daarmee de stevigheid van het grondlichaam beter te borgen.
In het rapport van Anteagroup wordt aangegeven dat spoorvorming en structuurbederf als gevolg van onderhoudsmaterieel zo veel als mogelijk dient te worden voorkomen. Gezien de situatie, steilte en hoogte van de taluds is de inzet van regulier onderhoudsmaterieel feitelijk niet mogelijk.
Bezien vanuit de mogelijkheden stellen wij voor de wallen en de bastions te laten begrazen. Daartoe is contact gezocht met een schaapsherder, die bereid is deze vorm van natuurlijke begrazing te realiseren. De kosten hiervan (afgerond € 15.000) blijven binnen het voor de vestingwerken beschikbare budget binnen het maaibestek (afgerond € 21.000).
Het natuurlijk begrazen van de vestingwallen kan ook een bijdrage leveren aan de toeristische uitstraling. In meerdere vestingsteden worden de wallen begraasd door schapen. Voor het invoeren van natuurlijke begrazing zal nog een praktsiche uitwerking moeten plaatsvinden. De begrazing heeft betrekking op een oppervlak van een kleine 8 ha. Dit zal in de praktijk worden onderverdeeld in kleinere gebieden waar de schapen dan staan. De mogelijkheid tot het uitlaten van honden dient bij de praktische uitwerking te worden betrokken.
In samenhang met de blauwalgproblematiek nog het volgende. De uitwerpselen van dieren, waaronder schapen en honden, zorgt voor een toevoeging van meststoffen (fosfaten) wat door uitspoeling een negatief effect heeft op de blauwalgproblematiek. Hierop zijn overigens meerdere factoren van invloed, reden waarom wij bij de afweging van belangen meer waarde hechten aan natuurlijke begrazing in plaats van de inzet van zwaar materieel voor het maaien op de vestingwallen ten opzichte van de minder positieve effecten op de blauwalgproblematiek.

Onderdeel van de onderzoeksopdracht betrof de mogelijkheid van subsidiëring. Uit dit onderzoek kan worden afgeleid dat de Subsidieregeling instandhouding monumenten een mogelijkheid biedt daar waar het gaat om onderhoudswerkzaamheden met prioriteit 1. In voorkomend geval zullen wij de (deel)projecten aanmelden.
Ditzelfde geldt voor de –overigens beperkte– subsidiemogelijkheden op provinciaal niveau. Bovendien zullen wij blijven zoeken naar nieuwe subsidiemogelijkheden. Wellicht in samenspraak met andere vestingsteden in ons land of via de stichting Nederlandse Vestingsteden, waar onze gemeente ook lid van is.

3. Financiële consequentie(s)/risico('s)

Voor het herstel van de paden aan de noordzijde van de vestingwallen is reeds een bedrag beschikbaar van afgerond € 80.000 (uit het regulier budget wegenonderhoud).
Aan kosten voor het herstel van de wallen zijn verder nog benodigd:

- € 819.000 voor de maatregelen in de variant "Toeristisch herstel" (€ 895.000 minus € 76.000); qua dekking dient dit betrokken te worden bij de integrale afweging van het rekeningresultaat 2015 en/of de kadernota/begroting 2017;
- € 76.000 voor het herstel van de paden aan de zuidzijde van de vestingwallen (dekking uit het rekeningresultaat 2015);
- € 15.000 voor de natuurlijke begrazing (dekking uit de reguliere budgetten).

4. Juridische consequentie(s)/risico('s)

Door de slechte staat van de paden aan de zuidzijde van de vestingwallen is niet ondenkbeeldig dat de gemeente in voorkomend geval aansprakelijk wordt gesteld ingeval van schade of letsel als gevolg van een slechte onderhoudsstaat.

5. Communicatie

De bewoners proactief informeren over de plannen van de gemeente gericht op het herstel van de vestingwallen en meer specifiek de maatregelen die op korte termijn worden genomen.

6. Duurzaamheid

Een duurzame oplossing voor herstel en onderhoud van de vestingwallen is belangrijk. Met de keuze voor variant 2 in combinatie met natuurlijke begrazing ontstaat een wijze van onderhoud die bijdraagt aan het behoud van de vestingwallen.

7. Bijlagen

1. Overige bijlagen : - Onderzoeksrapport herstel vestingwallen Geertruidenberg van Anteagroup

8. Voorstel

Wij stellen u voor:

1. op basis van de bevindingen van Anteagroup voor wat betreft het herstel van de vestingwallen een voorkeur uit te spreken voor de variant "Recreatief herstel";
2. de kosten, die hiermee gemoeid zijn, onderdeel uit te laten maken van de integrale afweging bij het rekeningresultaat en/of de Kadernota/begroting 2017 en er voor te kiezen deze gelden in een hiervoor in te stellen bestemmingsreserve te storten;
3. in te stemmen met het herstel van de paden aan de zuidzijde van de wallen in 2016 en de kosten hiervan ad € 76.000 te dekken uit het positieve rekeningresultaat 2015;
4. in te stemmen met een natuurlijke begrazing van de wallen en de bastions in 2016 en de kosten hiervan ad € 15.000 te dekken uit de reguliere budgetten.

Een ontwerpbesluit bieden wij u hierbij ter vaststelling aan.

Het college van Geertruidenberg,

de secretaris, de burgemeester,

R.C.J. Nagtzaam drs. W. van Hees

Gemeente
Geertruidenberg

Nummer 10

De raad van de gemeente Geertruidenberg;

gelezen het voorstel van het college van;
12 april 2016

gelet op ;
het rapport van Anteagroup over de mogelijkheden tot herstel van de vestingwallen;

overwegende dat;
de gemeenteraad in december 2015 de nieuwe visie op toerisme heeft vastgesteld;

in deze toeristische visie Geertruidenberg wordt gepositioneerd als 'Geertruidenberg: vestingstad aan de Biesbosch;

in de beoordeling van de in voormeld rapport uitgewerkte varianten het daarmee ook van belang is te kijken naar de toeristische functionaliteit van de vestingwerken;

de vestingwallen een visitekaartje moeten zijn voor Geertruidenberg;

we in de huidige situatie moeten concluderen dat dit niet in voldoende mate het geval is en we dus moeten streven naar verbetering van de vestingwerken;

een vergelijking van de varianten laat zien dat de maatregelen, zoals opgenomen in de variant "Recreatief herstel" het best voldoet aan het gewenste resultaat, omdat deze variant zorgt voor herstel van de vestingwerken en daarnaast een impuls geeft voor het toerisme door het aanpakken van de basisvoorzieningen op de wallen, zoals de wandelpaden;

besluit:

De raad besluit:

1. op basis van de bevindingen van Anteagroup voor wat betreft het herstel van de vestingwallen een voorkeur uit te spreken voor de variant "Recreatief herstel";
2. de kosten, die hiermee gemoeid zijn, onderdeel uit te laten maken van de integrale afweging bij het rekeningresultaat en/of de Kadernota/begroting 2017 en er voor te kiezen deze gelden in een hiervoor in te stellen bestemmingsreserve te storten;
3. in te stemmen met het herstel van de paden aan de zuidzijde van de wallen in 2016 en de kosten hiervan ad € 76.000 te dekken uit het positieve rekeningresultaat 2015;
4. in te stemmen met een natuurlijke begrazing van de wallen en de bastions in 2016 en de kosten hiervan ad € 15.000 te dekken uit de reguliere budgetten.

Aldus vastgesteld in zijn openbare vergadering van 26 mei 2016

De raad van Geertruidenberg,
de griffier,

drs K.M.C. Millenaar

de voorzitter,

drs. W. van Hees